

rerii, vel Ecclesiasticæ possessionis in castrum venisse, vel castrum violentiam ablatum esse, conveniant Dominum castrum, sive illum, qui primus ab eo dominatum habet, cuius potestate & consilio res dirigi possit. Et si eorum commotione premissa, prædam non reddiderit, si adfuerit, vel si absuerit, de integra restitutione intra octavum diem certam securitatem non fecerit: ex tunc ab omni Ecclesiastico cessabitur officio, excepto Baptismo, & Confessione, & timore mortis, commatione. Quod in omnibus terris eorum propriis præcipimus observari, nec non & in illis, in quibus integram exercent dominationem. Permittimus tamen, ut semel in hebdomada, causa conscientia cessabit officio, & exclusis excommunicatis præter ministros Altaris. Quod si prædicti castrenses post latam in eos sententiam, incorrigibiles per quadraginta dies extiterint, Capellani ab eorum recedant officio, non amplius cum eis commorantur, quamdiu sub anathematis vinculo teneantur: & sub hac lege scriptoribus claudimus. Quod si Capellani, vel quilibet officiales Clerici: ex suis possessionibus sunt advocati servitii debiores, ultra tres menses commorandi cum eis licentiam non adhibemus. Quod si gratia commorationis eis concedatur, convalescendi tamen & cohabitandi interdictionem participationem. Qui vero ultra præfixum terminum commorari cum eis presumpserit, officio simul & Ecclesiastico careat beneficio. Et ne forte præda in dolo convertatur, aut Clericos castrorum excuset ignorantia: egredi debent, obviare præda, audituri & sollicite inquisitioni, si qua res ibi fuerint Ecclesiastica, vel earum reclamatores. Si quis autem Clericus ob huiusmodi recessum propter iustitiam, a Domino suo rerum suarum damna pertulerit, ipse Dominus non nisi per integram rerum omnium restitutionem mereatur absolvi. Si quelibet villa duos vel plures advocatos habuerit, in quorum aliquem lata sit sententia: non careant officio, nisi qui eius subfuerint dominio. Quod si Ecclesia sue advocacionis fuerit eadem & sibi interdicta: licet alterius advocacionis corpora sepeliri, Missa tamen non celebrabitur. De mutandis autem castrorum Vicariis vel Clericis, statuimus, ut Archidiacono significetur, ne alius eius loco substituantur, donec eodem astringatur sacramento. Mercatoribus autem & ceteris hominibus civitatum aut burgorum prohibemus, ne aliquem nomine excommunicatum hospitem suscipiant, nec in venditione vel emptione, seu aliqua participant accommodatione. Qui vero transgressores extiterint, a sacerdote parochiano per tres dies vocentur: tribus autem diebus ad correctionem expectentur, septimo autem die, si incorrigibiles apparuerint, anathematis sententiam subituri, nec ab Episcopo nec ab Archidiacono se noverint absolventes. Si vero a Domino aliove petente ad hospitandum excommunicatum, hospiti vim illatam cognovimus fuerit, hospes reus habeatur: sed eius qui violentiam intulit, terra suspendatur, cuius suspensionis restituitio Pontificali erit arbitrio reservanda. In villis vero, vel urbibus, vel castellis, qua Regis subfuerint Domino, in quibus constabularii ad tempus statuuntur, si ipsum constabularium confiterentur anathematis sententiam subisse: ipso in villa stante, loco illo divina vacent: quo recedente eodem die reversuro, alii divinum officium non omitant, suis domesticis omnibus a Christianitate suspensis. De Cæmeteriis vero & Ecclesiis, si ve quibuslibet Ecclesiasticis possessionibus, censuras dari prohibemus: ne pro Ecclesia vel Cæmeterii defensione, fidei sua Clerici sponsonem interponant: quod si presumpserint, Ordinis sui beneficii periculum incurrant. Qui vero Ecclesiam vel Cæmeterium contempserit, vel Ordinis manus violentas imposuerit, anathematis sententia feriatur, nec ab alio nisi a Domino Papa absolutionem consequatur, nisi mortis interveniente periculo dispensatio misericorditer subveniat: data tamen pro se satisfaciendi securitate, & si convaluerit, pro absolutione Papam aditurum. Si quis videns excommunicatum eo nomine hospiti susceperit, vel ei pecuniam scienter accommodaverit: quia nostri sunt contemptores mandati, prohibemus, ne Christianus vel Christiana ei serviat, donec inde satisfecerit. Precipimus autem, quod Decani fide astringantur, quod si eis cognitum fuerit, aliquem de Clericis hac decreta non servasse, Episcopo, si adfuerit, vel Archidiacono denuntient. Prohibemus etiam, ne Abbates, vel Monachi vel Priores, vel Abbatesse, vel Priorisse, de possessionibus Ecclesiasticis censuras donec. Clericis autem & Laicis prohibemus, ne quis scienter præda Ecclesie emat, vel prædium Cæmeterii vel cuiuslibet possessionis Ecclesiasticæ: quod qui presumpserint, anathematis vinculo feriantur.

Hoc decretum provide obstitit rerum Ecclesie rapinis & sacrilegis usurpationibus, prætereque alienationibus, quæ plerumque ex constitutione census contingunt, quem super rebus Ecclesie constitutum sepissime

evenit causam esse, ut saltem progressu temporis, præda Ecclesie alienentur & dissipentur, vel possessorem successoribus ad inopiam vergentibus, vel mala fide sibi usurpantibus, vel illis instrumentorum deperditione in profanas manus afferitis, nunquam Ecclesie, ex qua processere, posthac redintegrentur, ipsaque Ecclesia his privata nihil habeat reliqui, nisi lites & inanes expensas. Providet quoque rerum Ecclesiasticarum immunitati, ne a profanis hominibus servituti & indebitis oneribus subjiciantur. Huic tandem decreto adungere operæ pretium est decretum aliud Concilii Saleguitandensis ann. 1022. cui præfedit Archiepiscopus Moguntiinus, confedentibus plerisque Germaniæ Episcopis, atque inter eos celeberrimo illo Burchardo Vormatiensi Episcopo; a quibus sapienter provivum est fabricarum Ecclesie tum dignitati, tum immunitati, ne cui profane servituti per contiguas domos subicerentur. Sic vero edicit Saleguitandensis can. 12. Statutum est etiam, ut ædificia laicorum, qua Ecclesie adjuncta sunt, aufferantur; & nulla in arrio Ecclesie ponantur, nisi tantum Presbyterorum: Sed superius de immunitate Ecclesiarum infra pertractabimus ad quarti Lateranensis œcumenici Concilii sub Innocentio Papa III. can. 44.

CONCILIUM

GENERALE LATERANENSE III.

Sub Alexandro Papa III. anno Chr. 1179.

I. Ita functo Adriano IV. successore electus est a septendecim Cardinalibus Alexander III. a duobus vero dumtaxat Octavianus Romanus Frederici Anobardi studiosus, qui duodeviginti annos adversus Alexandrum per omnem Italiam bellum atrocissimum gessit: parte Italorum pro legitimo Pontifice, parte alia pro Imperatore & Antipapa dimicante. Tandem bello victus & profligatus Fredericus, & majorum suorum parte tum aperte deficiente, tum nutante ac vacillante, respuit, seque Venetiis ad Alexandri pedes abiecit, atque ita solutus anathematis nexu fuit. Sedatis bellorum fluctibus, Alexander generale Concilium in Constantiniana Basilica egit, ad providendum, ne deinceps Ecclesia simili calamitate conficeretur. His alia causa Catharorum seu Peretrinorum aut Manichæorum hæresis accedebat: que in Aquitania exorta latius in dies propagabatur, & Vasconiam, Albigensium, Tolosam, finitimamque oras incefferat. Anno itaque 1179. Concilium istud iniiit trecentorum Episcoporum, ut refert Guilielmus Archiepiscopus Tyrius, qui hac eadem in Synodo confedit, libro Belli sacri 21. cap. 2.

Can. I. Statuimus, ut si forte inimico homine supereminante zizaniam, inter Cardinales de substituendo Pontifice non potuerit concordia plena esse: & duabus partibus concordantibus tertia pars noluerit concordare, aut sibi aliam presumpserit ordinare, ille Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus partibus fuerit electus & receptus. Si quis autem de tertia partis nominatione consenserit, quia rem non potest, sibi nomen Episcopi usurpaverit: tam ipse, quam qui eum receperint, excommunicationi subjaceant, & totius sacri Ordinis privatione muldentur: ita ut Vicarii eis etiam, nisi tantum in ultimis, communicatio denegetur: & nisi respuerint, cum Dathan & Abiron, quos terra vivos absorbit, accipiant portionem. Præterea si a paucioribus quam a duabus partibus aliquis fuerit electus ad Apostolatus officium, nisi major concordia intercesserit, nullatenus assumatur: & prædicta pene subjaceat, si humiliter noluerit abstinere. Ex hoc tamen nullum Canonico constitutionibus & aliis Ecclesiasticis præjudicium generetur, in quibus majoris & senioris partis debet sententia prevalere; quia quod in eis dubium venerit, Superioris poterit iudicio definiri; in Romana vera Ecclesia aliquid speciale constituitur, quia non potest recursus ad Superiorem haberi. Infertum est c. licet, de electione.

Can. II. Quod a predecessore nostro felicitis memoria Innocentio factum est, innovantes, ordinationes ab Octaviano, & Guidone hæresiarum, necnon a Joanne Strumensibus, qui eos sequutus est, factas, & ab ordinatis ab eis, irritas esse censemus: adiacentes etiam, ut si quis dignitates Ecclesiasticas seu beneficia per prædictos schismaticos receperit, careat impetratis. Alienationes autem seu invasiones, que per eisdem schismaticos, omni careant firmitate, & ad Ecclesiam sine omni eius onere revertantur. Si quis autem contraire presumpserit, excommunicationi se noverit subjacere. Illos autem qui sponte iuramentum de tenendo schismate præstiterint, a sacris Ordinibus & dignitatibus decrevimus manere suspensos.

Can. III.

Can. III. Cumque in cunctis sacris Ordinibus & ministeriis Ecclesiasticis, & ætatis maturitas, & morum gravitas, & scientia litterarum sit inquirenda, multo fortius hæc in Episcopo oportet inquiri, qui ad curam positus aliorum, in seipso debet ostendere, qualiter alios in domo Domini oportet conversari. Ea propter ne quod a quibusdam ex necessitate temporis factum est, in exemplum trahatur a posteris, presenti decreto statuimus, ut nullus in Episcopum eligatur, nisi qui jam trigessimam ætatis annum egerit, & de legitimo sit matrimonio natus, qui etiam scientia & vita commendabilis demonstratur. Cum autem electus fuerit, & confirmationem electionis acceperit, & Ecclesiasticorum bonorum administrationem habuerit, decurso tempore de consecrandis Episcopis a Canonibus definito, is ad quem spectant beneficia, qua habuerat, disponendi de illis liberam habeat facultatem. Inferiora etiam ministeria, ut puta, Decanatus, Archidiaconatus, & alia, que animarum curam habent annexam, nullus omnino suscipiat, sed nec parochialium Ecclesiarum regimen, nisi qui jam 25. ætatis annum attigerit, & qui scientia & moribus existat commendandus. Cum autem assumptus fuerit, si Archidiaconus in Decanum, & Decani & reliqui admodum, non fuerint præfixo a Canonibus tempore in presbyteros ordinati; & ab illo removeantur officio, & alii conferatur, qui & velit & possit convenienter illud implere: nec profit illis appellationis diffugium, si forte in transgressionem constitutionis istius per appellationem voluerint se tueri. Hoc sane non solum de promovendis, sed etiam de his qui jam promoti sunt, si Canones non obstant, præcipimus observandum. Clerici sane si contra formam istam quamquam elegerint, & eligendi potestate tunc privatos, & ab officiis Ecclesiasticis triennio se noverint suspensos. Dignum est enim, ut quos timor Dei a malo non revocat, Ecclesiastica salutem coercent severitas disciplina. Episcopus autem si cui fecerit, aut seri consenserit contra hoc, in conferendis prædictis potestatem suam amittat: & per Capitulum, aut per Metropolitanum, si Capitulum concordare nequeverit, ordinetur.

Habetur c. cum in cunctis, de electione: & infra confirmatur in Concilio Lugudunensi sub Gregorio X. can. 13. & in Trid. sess. 24. c. 13. reform.

2. Can. IV. Ne nimis impensis procuracionum graventur Ecclesie, vetat, ne Archiepiscopi inter visitandum numerum quadraginta vel quinquaginta evectioem excedant; Cardinales vero ne viginti quinque; Episcopi ne viginti; Archidiaconi ne quinque aut septem; Decani autem ut duobus comitantium equis sint contenti. Et ne cum canibus venatoriis & avibus proficiscantur.

Ex illa sane per Concilium moderatione, que nunc utique magnum (soli exceptis Decanis) gravamen haberet & excessum, colligere est, quantum præcesserat visitantium Prælatorum luxus & ambitio. Prohibet insuper visitatoribus Prælati, ne sumptuosas epulas querant, sed cum gratiarum actione recipient, quod honeste & competenter fuerit illis ministratum. Et ne subditos suos tallis & exactionibus Episcopi gravare presumpserint. Pars huius Canonis habetur in c. cum Apostolus, de censib.

Can. V. Episcopus si aliquem sine certo titulo, de quo necessaria vita percipiat, in Diaconum vel Presbyterum ordinaverit, tamdiu necessaria ei subministrat, donec in aliqua ei Ecclesia convenientia stipendia militie Clericali assignet. Nisi forte talis, qui ordinatur, extiterit, qui de sua vel paterna hereditate subsidium vita possit habere.

Can. VI. Reprehensibilis valde consuetudo in quibusdam partibus inolevit: ut fratres & Coepiscopi nostri, seu etiam Archidiaconi, quos appellatos in causis suis existimant, nulla penitus admonitione premissa suspensionis vel excommunicationis in eos ferant sententiam. Alii etiam dum Superioris sententiam & disciplinam canonice reformidant, sine ullo gravamine appellationem obiciunt, & ad defensionem iniquitatis usurpant, quod ad subsidium innocentium dignoscitur institutum. Quocirca ne vel Prælati audeant sine causa gravare subditos, vel subditi pro sua voluntate sub appellationis obtentu, correctionem valeant eludere Prælatorum, presenti decreto statuimus, ut nec Prælati, nisi canonica commotione proferant in subditos, nisi forte talis sit culpa, que ipso genere suo suspensionis vel excommunicationis penam inducat. Nec subiecti contra disciplinam Ecclesiasticam, ante ingressum cause in vocem appellationis Ecclesiasticam, si vero quisquam pro sua necessitate crediderit appellandum, competens ei ad prosequendam appellationem terminus præfigatur. Infra quem si forte prosequi neglexerit, Cabassuti Notitia Ecclesiastica.

rit, libere tunc Episcopus sua auctoritate utatur. Si autem in quocunque negotio aliquis appellaverit, qui & eo, qui appellatus fuerit, veniente, qui appellaverit, venire neglexerit; si proprium quid habet, convenientem ei recompensationem faciat expensarum, ut hoc saltem timore perterritus, in gravamen alterius non facile quis appellet. Præcipue vero in locis religiosis hoc volumus observari, ne Monachi, sive quicumque religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regularem Prælati sui & Capituli disciplinam appellare presumant: sed humiliter ac devote suscipiant, quod pro salute utiliter eis fuerit injunctum. Habetur in c. reprehensibilis, de appellatione.

Can. VII. Cum in Ecclesia corpore omnia debeant ex caritate tractari, & quod gratis receptum est, gratis impendi; horribile nimis est, quod in quibusdam Ecclesiis locum venalitis perhibetur habere: ita ut pro Episcopis, vel Abbatibus, seu quibuscumque personis Ecclesiasticis ponendis in sede, seu introducendis Presbyteris in Ecclesiam, nec non pro sepulturis & exequiis mortuorum; & benedictionibus nubentium, seu aliis Sacramentis, aliquid exigatur, & ille qui indiget, non possit illud percipere, nisi manu implere curaverit largitoris, putant plures ex hoc sibi licere, quia legem moris de longa invaluisse consuetudine arbitrantur: non satis, quia cupiditate cecati sunt, attendentes, quod tanto graviora sunt crimina, quanto diutius animam infelicem tenuerint alligatam. Ne igitur hoc de cetero fiat, & vel pro personis Ecclesiasticis deducendis ad seæm, vel Sacerdotibus institutendis, aut mortuis sepeliendis, seu etiam nubentibus benedicendis, seu etiam aliis Sacramentis aliquid exigatur; distribuitur inhibemus. Si quis autem contra hoc venire presumpserit, portionem cum Gierzi se noverit habiturum, cuius factum turpis muneris exactione imitatur. Prohibemus insuper, ne novi census ab Episcopis vel Abbatibus aliisque Prælati imponantur Ecclesiis, nec veteres augeantur, nec partem reddituum suis usus appropriare presumant: sed libertates, quas sibi majores desiderant conservari, mineribus quoque suis bona voluntate conservent. Si quis autem aliter egerit, irritum quod fecerit, habeatur.

Habetur in c. cum in Ecclesia corpore, de simonia. Ultima vero huius canonis Lateranensis pars habetur in c. prohibemus, de censib. Require pariter superius Lateranensis Concilii II. can. 2.

Can. VIII. Nulla Ecclesiastica Ministeria, seu etiam beneficia, vel Ecclesie alicui tribuantur seu promittantur, antequam vacent; ne desiderare quis mortem proximi videatur, in cuius locum & beneficium se crediderit successurum. Cum enim id etiam in ipsis gentium legibus invenitur prohibitum, turpe nimis est & Divini plenum animadversione iudicii, si locum in Dei Ecclesia futura successio expectatio habeat, quam etiam damnare ipsi gentiles homines curaverunt. Cum vero præbendas Ecclesiasticas, seu quilibet officia in aliqua Ecclesia vacare contingerit vel infra modo vacant, non diu maneant in suspensio, sed infra sex menses personis, que digne administrare valeant, conferantur. Si autem Episcopus, ubi ad eum spectaverit, conferre distulerit, per Capitulum ordinetur. Quod si ad Capitulum electio pertinerit, & infra prædictum terminum hoc non fecerit; Episcopus hoc secundum Deum cum virorum Religiosorum consilio exequatur. Aut si omnes forte neglexerint, & Metropolitanus de ipsis secundum Deum absque illorum contraditione disponat.

Habetur in c. nulla, de concess. præb. Jus vero civile reprobatur pactum de futura successione, l. ex eo in futuro, C. de inutil. stipula & l. ultima, C. de pactis.

3. Can. X. Monachi non pretio recipiantur in monasterio, non peculium permittantur habere, non singuli per villas & oppida seu ad quascumque Parochiales ponantur Ecclesias, sed in majori Conventu, aut cum aliquibus fratribus maneant, nec soli inter seculares homines spiritalium hostium constitutionem expectent. Salomon dicitur: Va soli, quia si ceciderit, non habebit sublevantem. Si quis autem exactus pro sua receptione aliquid dederit, ad sacros Ordines non ascendant; is autem qui acceperit, officii sui privatione mulctetur. Si vero peculium habuerit, nisi ei ab Abbate pro injuncta fuerit administratione permittum, a communione removeatur Altaris. Et qui in extremis cum peculio inventus fuerit, nec oblati pro eo fiat, nec inter fratres recipiat sepulturam, quod etiam de diversis Religiosis præcipimus observari. Abbas etiam, qui ista diligenter non curaverit, officii sui salutarem se noverit incursum. Prioratus quoque suos Obediae pretii datione nulli tradantur, alioquin & dantes & accipientes a ministerio sicut Ecclesiastico alieni, Priores vero cum in Conventualibus Ecclesiis fuerint constituti, nisi pro manifesta